

KRİPTO PARALARIN FİNANSAL TABLOLARDA RAPORLANMASI

Kerem SARIOĞLU¹, Ceren ÖZVEREN²

Öz

Kripto paraların raporlanması ile ilgili uluslararası ve ulusal düzeyde kurallar henüz oluşturulma aşamasındadır. İşletmeler, bu nedenle mevcut raporlama ilkeleri üzerinden muhasebe politikaları belirleyerek, sahip oldukları kripto paraları finansal tablolarında raporlamaktadırlar. Bu çalışmanın amacı kripto paraya sahip işletmelerin bu varlıkları ile ilgili belirledikleri muhasebe politikalarının incelenmesidir. Bu yapılırken uygulamayı etkileyen boyutuyla henüz taslak aşamasında olan farklı muhasebe kuralları da incelenmiştir. İnceleme kapsamındaki işletmelerle ilgili elde edilen finansal tablolar US-GAAP veya UFRS'ye göre düzenlenmiştir. Bu nedenle, US-GAAP ve UFRS uygulamaları arasında karşılaştırma yapılarak, farklılıklar gösterilmiştir. Çalışma kapsamında Dünya'da halka açık şirket statüsünde olan 50 şirketin finansal tabloları incelenmiştir. İncelenen şirketlerde 41 tanesi sahip olduğu kripto paraları ayrı bir kalem olarak raporlamıştır. En fazla raporlama yapılan sınıflandırma ise maddi olmayan dönen varlıklar ve maddi olmayan duran varlıklar şeklinde olmuştur. Nakit akış tablosunda ise sadece 1 şirket kripto paraları finansmandan sağlanan nakit akışları kısmında raporlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Kripto Para, Muhasebe, Finansal Raporlama, UFRS, US-GAAP

JEL Kodları: M40, M41

REPORTING OF CRYPTOCURRENCIES ON FINANCIAL STATEMENTS

Abstract

Establishing international and national accounting rules for the reporting of cryptocurrencies is still in progress. For this reason, companies report their cryptocurrencies on their financial statements by determining accounting policies based on existing rules. This study aims to examine the accounting policies for cryptocurrency determined by the companies that have cryptocurrencies as assets. The financial statements of the companies were prepared in accordance with US-GAAP or IFRS. Therefore, the differences between US-GAAP and IFRS applications are compared and the differences are shown. The financial statements of 50 publicly traded companies in the world were analyzed. 41 firms listed their cryptocurrencies as a separate item at balance sheet. The most used accounts for cryptocurrencies are current intangible assets and non-current intangible assets. Only 1 firm presented cryptocurrencies in cash flows from financing activities at cash flow statement.

Keywords: Cryptocurrency, Accounting, Financial Reporting, IFRS, US-GAAP

JEL Codes: M40, M41

¹ Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, keremsa@istanbul.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-3365-9701>

² Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, ceren.dincel@istanbul.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-3665-2452>

GİRİŞ

İşletmelerin, son yıllarda gerek operasyonel gerekse yatırım faaliyetleri kapsamında kripto paraları giderek artan oranda kullanmaya başladığı gözlenmektedir. Bu durumun doğal bir sonucu olarak, işletmelerin finansal tablolarında kripto paralarla ilgili kalemler yer almaktadır. Günümüzde kripto paraların muhasebeleştirilmesi veya sınıflandırılması ile ilgili genel kabul görmüş bir muhasebe standardı ya da uygulaması bulunmamaktadır. Kripto para işlemlerinin miktarındaki ve sıklığındaki hızlı artışa rağmen Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun (UMSK – (International Accounting Standards Board – IASB)) net bir yönlendirmesinin bulunmaması sebebiyle finansal raporlamada standardizasyon sağlanamamakta, işletmeler sahip oldukları bu varlıkları finansal tablolarında gösterirken uygun buldukları muhasebe standartlarını seçmektedirler. Dünya'daki kripto para yatırımlarının artan hacmi düşünüldüğünde, bu tür varlıkların sınıflandırılması önemli bir konu haline gelmiştir. Kural koyucuların yayınladığı bir standardın bulunmaması nedeniyle oluşa rehberlik eksikliği, kripto para birimlerinin muhasebeleştirilmesini ve finansal tablolardaki açıklamaları etkilemektedir (Alsami, Ullah, ve Rafique, 2023, s. 1).

Sınıflandırmadaki bu belirsizlik finansal tablo kullanıcılarının karar verme sürecinde ihtiyacı olduğu finansal bilgilerin kullanılabilirliği üzerinde olumsuz bir etki oluşturmaktadır. Bağlayıcı bir muhasebe uygulamasının olmaması raporlamada, raporlayanların öznel yargılarını daha çok kullanmalarına sebep olmaktadır. Bu durum işletmeler tarafından muhasebe yöntemlerinin seçiminde kâr artırıcı yönde fırsatlar yaratabilmektedir. Tüm bunlar, hem paydaşların şirket gelirlerini doğru bir şekilde değerlendirme yeteneğini etkilemekte, hem de kârın manipüle edilerek, işletmelerin finansal durumunu ve performansını olduğundan daha güçlü gösterme olasılığını artırabilmektedir (Alsami vd., 2023, s. 3).

Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Yorum Komitesi'nin (UFRS YK – (International Financial Reporting Standards Interpretations Committee - IFRS IC)) 2019 yılı Haziran ayında gerçekleştirdiği toplantısının gündemine kripto paraların muhasebeleştirilmesi alınmıştır. Söz konusu toplantı sonucunda, yapılan açıklamada, kripto paralar için Uluslararası Muhasebe Standartlarından (UMS) UMS 2 Stoklar ve UMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar Standardının kullanılabilceği belirtilmiştir (UFRS, 2019, s. 1). Ancak bu açıklama bir standart niteliği taşımamaktadır. Kural koyucuların konuyla ilgili çalışmalarına verilebilecek en yakın örnek, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki (ABD) Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB - Financial Accounting Standards Board) tarafından 23 Mart 2023'te açıklanan standart taslağıdır (Financial Accounting Standards Board [FASB], 2023a, s. 1). Bu metin, münferit olarak kripto paralara ilişkin muhasebe ve raporlama ile ilgili bir standart taslağı olması açısından, oldukça önemlidir. Bu taslakta ilk kez bir muhasebe standardında, kripto paralar ele alınmıştır. Bu varlıkların

muhasebeleştirilmesi, ölçümü, finansal tablolarda sunum şekli ve dipnot açıklamalarından bahsedilmiştir. Taslağın 2023 yılsonuna kadar son halini alması beklenmektedir (Maurer, 2023).

Bu çalışmada Dünya’da ve Türkiye’de kripto para sahibi olan halka açık 50 şirketin sahip oldukları bu varlıkları ile ilgili finansal raporlama tercihleri incelenmiştir. Çalışmanın kapsamı kripto paralarla ilgili bilançoda raporlanan varlıklarla sınırlandırılmıştır. Kripto paralarla ilgili şirket bilançolarında yer alan borçlar, çalışma kapsamı dışındadır.

Konu ile ilgili literatüre incelendiğinde, kripto paraların muhasebeleştirilmesi ya da finansal tablolarda raporlanması ile ilgili çeşitli teorik çalışmalar ve tartışmalar bulunduğu gözlenmektedir. Ancak şirketlerin mevcut raporlama tercihlerinin inceleme konusu yapıldığı çalışma sayısı azdır. Bu çalışmanın mevcut literatüre yapması beklenen katkı, bir rehber muhasebe kuralının yokluğunda, finansal raporlama tercihlerinin nasıl oluştuğunun anlaşılması ve gelecekte raporlama standartlarının oluşturulmasında bu tespitlerin dikkate alınmasının sağlanmasıdır.

Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde kripto varlık ve kripto para kavramları açıklanmış, kripto paralar için finansal raporlama açısından farklı yaklaşımlar ele alınmış, araştırmanın amacı, kapsamı, önemi ve metodolojisi anlatılmış ve bulgular paylaşılmıştır. Son bölümde ise sonuçlar aktarılmış ve ileriki çalışmalar için önerilerde bulunulmuştur.

KRİPTO VARLIK KAVRAMI VE KRİPTO PARALAR

Bir kripto varlık, yeni birimlerin oluşturulmasını düzenlemek, işlemleri doğrulamak ve herhangi bir aracının müdahalesi olmadan işlemleri güvence altına almak için kriptografi, eşler arası ağ ve açık bir defter kullanan bir dijital varlıktır (Singh ve St.John, 2019, s. 19). Kripto varlıklar kriptografi ve dağıtık defter teknolojisine bağlı özel bir varlık olup, dağıtık defterlerde kaydedilen dijital varlıklardır (EY, 2018, s. 2; Financial Stability Board [FSB], 2018, s. 3).

Kripto paralar genellikle kripto varlıklar ile eşanlamlı olarak kullanılmaktadır. Bu genelleme doğru olmamakla birlikte kripto varlıklar temelde ikiye ayrılırlar: Kripto jetonlar (token) ve kripto paralar. Yani kripto paralar aslında kripto varlıkların bir alt grubunu ifade etmektedir.

Kripto paralar devlet ya da merkez bankası gibi, merkezi bir otorite olmadan çıkarılan, merkezi olmayan yapıdaki para birimleridir. Bu merkezi olmayan yapı blok zinciri teknolojisi ile gerçekleştirilir. Kriptoloji ve matematik bilimi ile bilgi güvenliği ve işlemlerin doğrulanabilirliği sağlanmaktadır.

Kripto paralar içerisinde en popüler olanı Bitcoin'dir. Kripto paralar 2008 yılında Satoshi Nakamoto tarafından yazılan Bitcoin'in anlatıldığı bir izahname ile hayatımıza girmiştir (Nakamoto, 2008). Bitcoin'den başka, çeşitli kripto paralar ortaya çıkmıştır. Bunların bir kısmı çeşitli kripto değişim platformlarında işlem görmektedir (EY, 2021, s. 4). Kripto paralarla ilgili önemli bir veri kaynağı olarak kabul görmüş olan, Coinmarketcap verilerine göre 26 Mart 2023 tarihi itibarıyla pazar değeri (market capitalization) en büyük 10 kripto para birimi Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Pazar değeri en büyük 10 kripto para birimi

Kripto Para Birimi	Piyasa Değeri (milyar \$)
1. Bitcoin (BTC)	\$ 540,42
2. Ethereum (ETC)	\$ 217,46
3. Tether (USDT)	\$ 79,10
4. BNB (BNB)	\$51,62
5. USD Coin (USDC)	\$ 33,91
6. XRP (XRP)	\$ 23,19
7. Cardano (ADA)	\$ 12,48
8. Polygon (MATIC)	\$ 10,03
9. Dogecoin (DOGE)	\$ 9,94
10. Binance USD (BUSD)	\$ 8,02

Kaynak: Coinmarketcap, 2023

Kripto paralar dışındaki kripto varlıklar ise jetonlardır (token). Jetonlar yaratılan değer için para özelliğinden başka amaçlarla kullanılabilmesine imkân sağlayan akıllı sözleşmeler ile oluşturulan varlıklardır (Alıcı ve Yanık, 2022, s. 264). Jetonlar genel olarak varlığa dayalı jeton (asset-backed token), hizmet jetonları (utility token) ve menkul kıymet jetonları (security token) şeklinde ayrılabilir (PwC, 2019, s. 4). Ancak kripto varlıklara her geçen gün yeni bir varlık grubu eklenebilmektedir.

KRİPTO PARALARIN FİNANSAL TABLOLARDAN RAPORLANMASINDA FARKLI YAKLAŞIMLAR

Kripto paraların muhasebeleştirilmesinde ve finansal tablolarda raporlanmasında, bunların farklı kullanım alanları, işletmeler tarafından elde tutulma amaçlarındaki çeşitlilik gibi nedenlerle farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Ayrıca, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu ve Amerikan Finansal Muhasebe Standartları Kurulu tarafından kripto paralarla ilgili hazırlanmış, uygulanabilir ayrı bir standardın

olmaması da kripto paraların farklı şekillerde muhasebeleştirilmesine sebep olmaktadır. Bununla birlikte, 23 Mart 2023 tarihinde FASB kripto paraların muhasebeleştirilmesi konusunda somut bir adım atmıştır. Mevcut ASC 350 Maddi Olmayan Varlıklar-Şerefiye ve Diğer Standardı kapsamında (Intangible Assets-Goodwill and Other) ilk kez kripto paralara yer veren bir taslak standart bölümü kamuoyu ile paylaşılmıştır. FASB, 6 Haziran 2023 tarihinde sona erecek 75 günlük geri bildirim süresi vererek, yılsonuna kadar taslağın tamamlanması hedeflemiştir (FASB, 2023b). Bu taslak standart, uygulamaya geçmesi ile birlikte kripto paralar için oluşturulmuş ilk muhasebe standardı olacaktır.

Hem UMSK'ye hem de FASB'a göre elde bulundurulmuş kripto paralar varlık olarak kabul edilmektedir. UMSK'nin ve FASB'ın yayımlanmış olduğu kavramsal çerçevelere göre *varlık* geçmişteki olayların bir sonucu olarak işletme tarafından kontrol edilen ekonomik fayda üretme potansiyeli olan mevcut bir ekonomik kaynak veya haktır. Her iki kavramsal çerçeveye göre de varlıkların üç temel özelliği bulunmaktadır: (1) hak, (2) ekonomik fayda üretme potansiyeli ve (3) kontrol (UFRS, 2018, s. 38; FASB, 1998, s. 123-124). Yukarıdaki açıklamalara bakıldığında kripto paraların varlık tanımını karşıladığı görülmektedir. Çünkü kripto paralar; *geçmiş olaylar sonucu ortaya çıkmakta*, satılabildiği ya da elde çıkarılabildiği için işletmeler tarafından *kontrol edilebilmekte* ve işletmelere gelir yaratabildiği ya da işletmelerin gelirlerini arttırabildiği için *gelecekte fayda sağlama potansiyeli* bulunmaktadır (Raiborn ve Sivitanides, 2015, s. 27; Tan ve Low; 2017, s. 224; Smith, Petkov, ve Lahijani, 2019, s. 68). Görüldüğü gibi, elde tutulan kripto paraların varlık olup olmadığı yönünde bir kuşku bulunmamaktadır. Ancak elde tutulan bu varlıkların hangi varlık grubunda raporlanması gerektiği konusunda bir görüş birliği yoktur. Kripto paraların muhasebeleştirilmesi ya da finansal tablolarda raporlanmasındaki esas sorun bunların hangi varlık sınıfına dahil edilip edilmeyeceği ile ilgilidir (Güdelci, 2020, s. 243).

Çalışmanın bu bölümünde işletmelerin sahip olduğu kripto paraların finansal tablolarda nasıl yer alması gerektiği konusunda literatürde, muhasebe standartları kapsamında, dört büyük denetim firmasının (Deloitte, EY, PwC ve Kpmg) yaklaşımı da dikkate alınarak en çok tartışılan varlık grupları üzerinde durulmuştur. Bunlar nakit ve nakit benzerleri; stoklar ve maddi olmayan varlıklardır. Bu varlık grupları için olumlu ve olumsuz yaklaşımlara yer vererek kripto paraların hangi sınıfa dahil olup olmaması gerektiği konusu açıklanmaya çalışılmıştır.

Nakit ve Nakit Benzerleri (Cash and Cash Equivalents) Olarak Raporlama

Nakit, standart bir değişim aracı ve diğer tüm varlıkların ölçülmesinde ve muhasebeleştirilmesinde temel olarak kabul edilmektedir (Kieso, Weygandt ve Warfield, 2014, s. 296). UMS 7 Nakit Akış Tablosu Standardı 6.paragrafa göre nakit, "*işletmedeki nakit ile vadesiz mevduat toplamıdır*"; nakit benzerleri ise

“tutarı belirli bir nakde kolayca çevrilebilen ve değerindeki değişim riski önemsiz olan yüksek likiditeye sahip kısa vadeli yatırımlardır” şeklinde tanımlanmaktadır. UMS 32 Finansal Araçlar Standardı UR3.paragrafa göre ise nakit (para) “bir finansal varlıktır; çünkü bir değişim aracını temsil eder ve bütün işlemlerin ölçülmesinde ve finansal tablolara yansıtılmasında esas teşkil eder.” olarak tanımlanmıştır.

Kripto paraların nakit olarak kabul edilmesi için ilk olarak değişim aracı olarak kabul edilmesi ve finansal tablolarda yer alacak tüm işlemleri ölçebilecek bir temel olarak kabul edilmesi gerekmektedir (EY, 2021, s. 2). Günümüzde kripto paralarla bir değişim aracı şeklinde kullanılarak yapılan işlemlerin hacmi oldukça düşüktür. Geçmişte kripto paraların yasa dışı faaliyetler ve terörle ilişkilendirilmesi sebebi ile birçok ülkede kripto para ile ödeme yapılması yasaktır (Reynolds ve Irwin, 2017, s. 173; Smith vd., 2019, s. 66). Bu sebeple kripto paralar nakit tanımına uymamakta ve nakit olarak kabul edilmemektedir.

Kripto paraların çok dalgalı yapılarının olması ve değerlerinin çok fazla değişkenlik göstermesi değişim riskinin fazla olmasına sebep olmaktadır. Bu sebeple kripto paralar yukarıdaki nakit benzerleri tanımına uymamakta ve nakit benzeri olarak kabul edilmemektedirler. Kripto paraların nakit ve nakit benzeri olarak kabul edilmemesinin diğer sebepleri arasında, ülkelerin merkez bankası tarafından çıkarılmamaları ve yasal destekten yoksun olmaları sayılmaktadır. Kripto paralar, resmi bir değişim aracı olarak görülmemektedir. Kripto paraların değerinin tamamen piyasadaki arz ve talep ilişkisi ile belirlenmesi de, bu varlığın bir nakit benzeri olarak kabul edilmesini engelleyici bir unsurdur. (CPA Canada, 2018, s. 6; Güdelci, 2020, s. 244; Hartley, 2019, s. 22, Raiborn ve Sivitanides, 2015, s. 28; Gröblacher, 2018, s. 89-90). Amerikan Sertifikalı Muhasebeciler Kurumu’nun (AICPA - American Institute of Certified Public Accountants) hazırlamış olduğu raporda, kripto paralar için nakit ve nakit benzerleri sınıflandırmasının doğru olmayacağını, kripto paraların nakdi temsil etmedikleri için finansal araç ya da finansal varlık tanımına da uymadığını belirtmiştir (American Institute of Certified Public Accountants [AICPA], 2023, s. 3-4). Aynı şekilde Avrupa Merkez Bankası da 2015 yılında yayımladığı raporda değişkenliklerinin fazla olması ve yasal bir değişim aracı olarak görülmemesi sebebi ile kripto paraların nakit sınıflandırmasına uymadığını belirtip bu fikre karşı çıkmıştır (European Central Bank [ECB], 2015, s. 23-24). Dört büyük denetim firmaları da kripto paraların nakit ve nakit benzerleri sınıfına uygun olmadıklarını hazırladıkları raporlarda belirtmişlerdir (PwC, 2019, s. 5; EY, 2021, s. 8-10; Deloitte, 2018, s. 12; Kpmg, 2019, s. 2).

Kripto paralar mal ve hizmet alımında değişim aracı olarak kullanılması amacı ile tasarlanmış olmasına rağmen (Hartley, 2019, s. 21) mal ve hizmet satın alımında bir ödeme aracı olarak kullanılması sık rastlanan bir durum değildir. Kamuoyunu Bitcoin ile tanıştıran Satoshi Nakamoto da Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System makalesinde kripto paraları bir ödeme aracı olarak görmektedir (Nakamoto, 2008, s. 1). Procházka (2018)’e göre, mevcut uygulamalarda kripto paralar bir değişim aracı olarak

görülmediği için, ödeme karşılığında alınan kripto paraların yabancı para biriminde yapılan bir işlem olarak kabul edilmesi ve işlemin yapıldığı gündeki geçerli (spot) kuru dikkate alınarak raporlama para birimine dönüştürülmesi mümkündür. Böyle bir durumda UMS 21 Kur Değişiminin Etkileri Standardı uygulanarak işletmenin sahip olduğu kripto paralar kapanış kuruyla dönüştürülerek, finansal tablolarda sunulabilecektir.

Görüldüğü gibi, elde bulundurulmuş kripto paraların, nakit olarak sınıflandırılması konusunda bir görüş birliği bulunmamaktadır. Kripto paraların yaygın olarak bir ödeme aracı olarak kullanılmıyor olması, bu varlıkların bir değişim aracı olması önünde yasal engeller bulunması sebebiyle, bu varlıkların nakit olarak sınıflandırılması oldukça güçtür. Bu metnin ilerleyen bölümlerinde detayları açıklanan inceleme konusu işletmelerde de değişim aracı olarak elde bulundurulduğu açıklanan kripto paraların bile nakit olarak sınıflandırılmadığı görülmüştür.

Stoklar (Inventories) Olarak Raporlama

UMS 2 Stoklar Standardının 6.paragrafına göre “*işletmenin sahip olduğu varlık, olağan iş akışı içinde satılmak üzere elde tutuluyorsa, olağan iş akışı içinde satılmak üzere üretilmekteyse, ya da üretim sürecinde veya hizmet sunumunda kullanılacak hammadde ve malzeme şeklinde bulunan varlıklar*” stok olarak değerlendirilmektedir. Görüldüğü gibi, UMS 2’de stokların fiziki nitelikte olması gerektiğine dair bir ibare bulunmamaktadır. Bir varlığın stok olarak tanımlanabilmesi için işletmenin olağan iş akışı kapsamında yeniden satılmak üzere alınması ya da satılmak üzere üretilmiş olması gerekmektedir.

Buna göre, kripto paraların stok olarak tanımlanabilmesi için bu iki koşulun mevcudiyeti değerlendirilebilir. Bunlardan ilki kripto paraların tekrar satılmak için satın alınması (trading), ikinci durum ise kripto para madenciliği (mining) ile kripto para üretiminin yapılmasıdır (Procházka, 2018, s. 169; Morozova, vd., 2020, s. 2202).

İlk durumda, söz konusu kripto paralar emtia (commodity) olarak kabul edilirler. UMS 2 5.paragrafa göre alım satıma aracılık edenler (commodity broker-trader), başkaları veya kendi hesabına mal alan ya da satan kişilerdir. Bu madde uyarınca bu yolla elde edilen stoklar yakın bir tarihte satılmak ve fiyat dalgalanmalarından veya aracılık kazancından kâr elde etmek amacıyla edinilirler. Normal koşullarda stoklar maliyet değeri ile net gerçekleşebilir değer düşük olanı üzerinden ölçülür. Ancak esas faaliyet konusu bu kripto paraların alım satımı olan araçlar için durum farklılaşabilmektedir (Morozova vd., 2020, s. 2204; ACCA, t.y.).

UMS 2’ye göre emtia (commodity) niteliğinde olmayan ve yeniden satılmak üzere edinilmiş olan stokların raporlanmasında, ölçümde, “net gerçekleşebilir değer” veya “maliyetten” düşük olan değer esas

alınması öngörülmüştür. Buna göre emtia niteliğinde olmayan bir varlığın bilançoda raporlanabilecek en yüksek değeri maliyetidir. Böylece emtia niteliğinde olmayan stoklarla ilgili elde tutma süresi boyunca kâr veya zararda muhasebeleştirilecek tek tutar, oluşabilecek değer düşüklükleri ile ilgili giderlerdir. Ancak aynı standartta bir stoğun “emtia” niteliğinde olması durumunda dönem sonu bilançoda raporlama, UMS 2 3(b). ve 5. paragrafları uyarınca bu stokların satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değer üzerinden ölçülmesi gerektiği belirtilmiştir. Buna göre emtia niteliğindeki stokların gerçeğe uygun değerinden satış giderleri düşüldükten sonra kalan değerde meydana gelen değişimler değişimin gerçekleştiği dönemde kâr veya zarar olarak yansıtılır.

Kripto para araçları yatırımcılara kripto para alıp satabilecekleri bir platform sunmaktadırlar. Emtia tanımı sadece kripto para araçları olarak faaliyet gösteren işletmeler için geçerli olabilir (Pimentel ve Boulianne, 2020, s. 345; Procházka, 2018, s. 169; Deloitte, 2018, s. 15; EY, 2021, s. 16). Bu sebeple sahip oldukları kripto paraları UMS 2 kapsamında muhasebeleştirilecek işletmelerin, kripto para alım satım işi yapan bir işletme olup olmadığının değerlendirmesi gerekmektedir (Sixt ve Himmer, 2019, s. 38).

Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) kapsamında emtianın belirlenmiş bir tanımı bulunmamaktadır. Amerika Birleşik Devletleri Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri (US- GAAP - United States Generally Accepted Accounting Principles) kapsamında bir emtia, aynı türden diğer birimlerle değiş tokuşu mümkün olan, müşterilerin kolayca tanımlanamadığı aktif bir piyasada alınıp satılan ve kote edilen fiyatlarla hemen pazarlanabilen bir ürün olarak tanımlanmıştır. Bu tanım, fiziki ve fiziki olmayan kalemler arasında bir ayırım yapmadığı için ve kripto paraların emtia olarak kabul edilmesinde kullanılmaktadır (Sixt ve Himmer, 2019, s. 39). Ancak US-GAAP ASC 330 Stoklar standardına göre stoklar fiziki (tangible) varlıklar olmalıdır, bu yüzden de US-GAAP’e göre kripto paralar stok olarak kabul edilmemektedir (PwC; 2021, s. 1-3; Kpmg, 2022, s. 4). Bu metnin ilerleyen bölümlerinde detayları açıklanan inceleme kapsamında, finansal tablolarını US-GAAP’e göre hazırlayan işletmelerin hiçbirinde burada açıklanan kurala paralel olarak, eldeki kripto paraların stok olarak sınıflandırılmadığı belirlenmiştir.

İkincisi ve karmaşık olan durum ise madencilik süreci ile elde edilen kripto paralardır. Bu durumda kripto paralar için UMS 2’deki dönüştürme maliyetleri hükümleri uygulanabilir (Procházka, 2018, s.171). Madencilik işlemlerinde kullanılan elektrik ve işçilik maliyetleri burada direkt maliyetlere örnek verilebilirken, madencilik işlemlerinde kullanılan donanım ve yazılımların amortismanı, madencilik faaliyetlerinin yapıldığı tesislerin amortismanı, madencilik için kullanılan makinelerin soğutulması işlemi için kullanılan fanların amortismanı, yazılımcıların maaşları gibi maliyetler ise endirekt üretim maliyetleri olarak kabul edilebilir (Procházka, 2018, s. 171).

Gröblacher (2018)'e göre ise bitcoinin stok olarak değerlendirilme olasılığı düşüktür. Bitcoinler bir işletmenin olağan iş akışı içinde alınıp satılacak kadar sürekliliği olan varlıklar değildirler. Özellikle yasadışı kullanımlarından dolayı bunların yasaklanması sebebi ile bitcoini alıp satmanın etkileneceğini düşünmektedir.

UFRS YK'nın Haziran 2019'da almış olduğu karar göre olağan iş akışı için elde tutulan kripto paraların mevcut UMS 2 Stoklar Standardı kapsamında stok olarak kabul edileceği yönündedir. UMS 2'nin uygulanmadığı yerlerde ise işletmelerin UMS 38 Maddi Olmayan Varlıklar Standardını kullanmaları gerektiğini belirtmiştir (UFRS, 2019, s. 23).

Maddi Olmayan Varlıklar (Intangible Assets) Olarak Raporlama

Maddi olmayan varlıklar varlık grubu, kripto paraların raporlanmasında en fazla önerilen hesap grubudur. UMS 38 Maddi Olmayan Varlıklar Standardı 8.paragrafa göre “*fiziksel niteliği olmayan tanımlanabilir parasal olmayan varlıklara*” maddi olmayan varlıklar denmektedir. Kripto paralar fiziki bir mevcudiyeti bulunmadığı, tanımlanabilir ve parasal ifade edilen varlıklar olduğu için bu tanıma karşılamaktadırlar.

Maddi olmayan varlıklar, uluslararası muhasebe standartların Türkçe çevirisi olan TMS 38 standardında “Maddi Olmayan Duran Varlık” başlığı ile yayınlanmıştır. Ancak standardın orijinal İngilizce metninde yer alan başlıkta “duran varlık” ifadesi bulunmamaktadır. Bir varlığın dönen veya duran varlık olarak sınıflandırma koşulları UMS 1’de açıklanmıştır. Buna göre UMS 1’in 66. ve 67. paragraflarda sırasıyla dönen varlık olarak sınıflandırma koşulları ve duran varlık ifadesi ile bu gruba dahil edildiği belirtilen varlıklar sayılmıştır.

UMS 38’de maddi olmayan varlıkların tanımında bu varlıkların bir yıldan daha uzun süre elde kullanılmak amacıyla edinilmiş olması şartı bulunmamaktadır. Buna göre, dönen varlık olarak sınıflandırılmanın koşullarını sağladıktan sonra maddi olmayan varlıkların, duran varlıklar sınıfı dışında bir dönen varlık olarak sınıflandırılmasını engelleyen bir husus yoktur.

Bir işletme maddi olmayan varlıklarını ilk ölçümden sonra maliyet ya da yeniden değerlendirme modeli ile değerleyebilmektedir. Ancak yeniden değerlendirme modeli sadece söz konusu varlığın gerçeğe uygun değerinin ölçümü için aktif bir piyasası olması durumunda uygulanabilmektedir. Sahip olduğu kripto paraları yatırım amacı ile elde tutan işletmelerin kripto paralar için maliyet modelini kullanması, kripto paralar için uygun olmayabilir. Çünkü Bitcoin gibi birçok kripto para birimi aktif bir piyasada işlem görmektedir. Değeri hızla artan kripto paralar gerçek ekonomik sonuçlarını maliyet yöntemi kullanıldığında

yansıtmayabilirler. Bu sebeple Zubir, Awi, Ali, Mokhlis ve Sulong (2020)'e göre yatırım amacı ya da mal ve hizmetleri satın olmak için kullanılan kripto paralar gerçeğe uygun değer ile gösterilen finansal varlıklar olarak düşünülmelidir. Avustralya Muhasebe Standartları Kurulu (AASB - Australian Accounting Standards Board) da kripto paraların gerçeğe uygun değeri (fair value) ile ölçülmesi ve buradaki değişimlerin kâr zarar tablosunda raporlanması gerektiğini belirtmiştir. Bu görüşe göre kripto paraların gerçeğe uygun değer ile değerlendirilen finansal varlık olarak kabul edilmesi en uygun muhasebe uygulaması olacaktır (Venter, 2016, s. 18; Grant Thornton, 2018, s. 7-8).

UMS 38'e göre maddi olmayan varlıklar, ayrı olarak satın alınarak ya da işletme içinde yaratılarak (daha ender durumlarda ve geliştirme harcamaları ile sınırlı olarak) elde edilirler. Bununla birlikte, UMS 38'e göre işletme içinde yaratılan maddi olmayan varlıkların varlık olarak sınıflandırılabilmesi için standardın 57.paragrafında belirtilen 6 koşulu aynı anda sağlaması gerekmektedir. Eğer kripto paralar işletmenin kendi madencilik işlemleri sonucu elde edilmişse, UMS 38'e göre varlık olarak bile sınıflandırılmayacağı, maliyetin güvenilir bir şekilde ölçülemeyeceği ve doğrudan dönemin gideri olarak raporlanması gerektiği görüşü de bulunmaktadır (Procházka, 2018, s. 174; Smith vd., 2019, s. 69; Grant Thornton, 2018, s. 10).

Dört büyük denetim firmalarından Deloitte, Kpmg ve EY'da kripto paralar için maddi olmayan varlıklar sınıflandırmasının uygun olacağı yönünde görüş vermektedir. (Deloitte, 2018, s. 19; Kpmg, 2018, s. 2; EY, 2021, s. 19).

Yukarıda kripto paraların maddi olmayan varlık olarak sınıflandırılması ile ilgili farklı görüşler dikkate alındığında, kripto paraların stok olarak sınıflandırılmadıkları durumda, maddi olmayan varlık olarak sınıflandırılması gerektiği görüşü ağırlık kazanmaktadır. Bununla birlikte, bu varlıkların dönen varlıklar arasında mı yoksa maddi olmayan duran varlık olarak mı sınıflandırılacağı konusunda kesin bir yargı bulunmamaktadır.

Yukarıdaki sınıflandırmalarda yapılan incelemelere bakıldığında, kripto para birimleri için her standarda uyan uygun tek bir muhasebe uygulaması olmadığı anlaşılmaktadır.

Maddi olmayan varlık olarak değerlendirilmesinin yanında dönen varlık olarak raporlanmasına karar verilmiş kripto paraların, UFRS 5'e göre satılmak üzere elde tutulan varlık olarak raporlanmasının ise bu varlıkların ancak elden çıkarılacak bir grup varlığın bir parçası olması durumunda mümkün olacağı UFRS YK'nin 2019 yılı haziran ayı toplantısında yapılan değerlendirmelerde belirtilmiştir (UFRS, 2019, s. 7-8).

Kripto varlıkların, maddi olmayan bir varlık olarak raporlanması ile ilgili görüşle uyumlu bir muhasebe standardı taslağı yakın geçmişte FASB tarafından hazırlanmıştır. 23 Mart 2023'te FASB tarafından kamuoyuyla paylaşılan taslak standarda göre kripto paraların raporlanması ile ilgili aşağıdaki yaklaşım benimsenmektedir.

- Kripto varlıklar sınırsız ömrü olan maddi olmayan varlıklardır. Bu varlıklar, her sene değer düşüklüğü testine tabi tutulur. Eğer varlığın gerçeğe uygun değeri defter değerini aşıyorsa, işletme değer düşüklüğü zararı raporlamalıdır. Ancak daha sonraki dönemlerde defter değerinde artış olursa değer düşüklüğü zararı iptal edilemez. (FASB, 2023a, s. 3).
- Kripto varlıkların bu standart kapsamına girmesi için standarttaki 6 koşulu birden karşılaması gerekmektedir. Bunlar, 1) söz konusu kripto varlıkların maddi olmayan varlık tanımını karşılaması, 2) kripto varlıkların sahiplerine bu varlıklara dayanak teşkil eden başka bir mal, hizmet veya diğer varlıklar üzerinde yasal bir hak sağlamaması, 3) blok zinciri teknolojisi üzerindeki dağıtık defterlerde oluşturulmuş olması, 4) kriptoloji ile güvenliğinin sağlanması, 5) değişimi yapılabilen (fungible)³ olması ve 6) raporlayan işletme ya da onun ilişkili tarafları tarafından üretilen ya da ihraç edilen bir kripto varlık olmamalıdır. (FASB, 2023a, s. 8).
- Edinilen kripto varlık ilk olarak maliyet değeri ile kaydedilir. Ancak varlığı edinirken oluşan komisyon ya da işlem ücretleri diğer standartlara göre aktifleştirilmesi gerekmediği sürece dönem gideri olarak raporlanır (FASB, 2023a, s. 9).
- Sonraki ölçümlerde ise kripto varlıklar gerçeğe uygun değer ile finansal durum tablosunda raporlanır. Gerçeğe uygun değer değişiminden kaynaklı kazanç ve kayıplar ise kar/zarar tablosuna yansıtılır (FASB, 2023a, s. 10).
- Bu standart kapsamında olan kripto varlıklar finansal durum tablosunda işletmenin diğer maddi olmayan varlıklarından ayrı bir kalem olarak raporlanır (FASB, 2023a, s. 10).
- Ara dönem ya da yıllık raporlama dönemlerinde, işletme sahip olduğu kripto varlığın ismini, maliyet bedelini, gerçeğe uygun değerini ve sahip olduğu kripto para birim sayısını dipnotlarında açıklamalıdır. İşletme, tek başına önemlilik arz etmeyen kripto varlıkları toplu olarak gösterebilir. Ayrıca yıllık raporlarında, başlangıç bakiyesi, dönem içindeki alışlar ve elden çıkarmalar, dönem içindeki kazanç ve kayıpları içerecek şekilde kripto varlıkların başlangıç ve nihai bakiyeleri için mutabakatın sağlandığını göstermelidir (FASB, 2023a, s. 10-11).

³ NFT'ler (non-fungible token) bu standart kapsamının dışında tutulmuştur.

- Mal veya hizmet karşılığında müşterilerden alınan kripto varlıklar, birkaç saat ya da birkaç gün gibi çok kısa süre içerisinde nakde dönüştürüldüğünde, nakit akış tablosunun esas (işletmecilik) faaliyetlerinden nakit akış kısmında raporlanacaktır (FASB, 2023a, s. 13).

ARAŞTIRMA

Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Bu çalışmanın yapıldığı tarihte, işletmelerin sahip olduğu kripto paraların raporlanması ile ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır. Kural koyucu bir otorite tarafından belirlenmiş kuralların olmadığı bu ortamda farklı işletmelerin, bu türde varlıkların raporlanması ile ilgili birbiri ile uyumlu olmayan muhasebe politikalarını tercih etmeleri mümkündür. Bu durum, finansal tabloların gerçeğe uygun sunum ve karşılaştırılabilirlik açılarından sorunlu olmasına neden olabilir. US-GAAP ve UFRS uygulamaları açısından henüz net bir açıklama olmaması tek tip bir sınıflandırmayı mümkün kılmamaktadır.

Bu çalışmanın amacı Dünya’da elinde kripto para bulduran şirketlerin bu kripto paraları finansal tablolarında nasıl raporladığını araştırmak ve genel kabul görmüş tercihleri belirlemektir. İşletmelerin finansal tablolarına bakıldığında kripto paralarla ilgili işlemlerin işletmelerin bilanço, kâr/zarar ve nakit akış tablolarını etkilediği görülmektedir. İlgili varlıkların bu finansal tablolarda raporlanması yeknesaklık göstermemektedir. Bu çalışma ile işletmelerin sahip olduğu kripto paraların varlıklar arasında (cryptocurrency holdings) sınıflandırılmasında mevcut uygulamada oluşan genel eğilimin belirlenmesi amaçlanmıştır. Kripto paralarla ilgili işletmelerin bilançosunda borçlar arasında raporlamayı gerektiren kalemler bu çalışmaya dahil edilmemiştir. Kapsamda iki farklı türde raporlama çerçevesine göre hazırlanmış finansal tablolar incelenmiştir. Bunlar UFRS ve US-GAAP’tir. Çalışma kapsamında kripto paraya sahip 50 şirket incelenmiştir. İncelenen şirketler kendi ülkelerinde halka açık şirket statüsünde olan şirketlerdir.

Araştırmanın Önemi

Konuyla ilgili yapılan çalışmalar genel olarak kripto paraların nasıl muhasebeleştirilmesi ile ilgili teorik çalışmalar olup, kripto paraların şirketler tarafından nasıl raporlandığına dair yapılan çalışma sayısı daha azdır. Bu çalışmanın farklı raporlama çerçevelerinden halka açık işletmelerin henüz yasal açıdan düzenlenmemiş bu konudaki, yapmış oldukları ölçme ve raporlama tercihlerinin belirlenmesinin, gelecekte yapılacak çalışmalar açısından önemi bulunmaktadır.

Araştırmanın Metodolojisi

Elinde kripto para bulunduran şirketlerin tamamına erişim, zaman ve maliyet kısıtı dikkate alınarak, bu çalışmada inceleme kapsamına alınacak işletmelerin belirlenmesinde Luo ve Yu (2022, s. 8)'nin yaklaşımı benimsenmiştir. Buna göre elinde bitcoin bulunduran şirketlere bitcointreasuries.net sitesinden ulaşılmıştır. *Bitcointreasuries.net* sitesi bitcoine sahip olan halka açık ve halka açık olmayan şirketlerin listesini sunmaktadır. Örneklem büyüklüğünü zenginleştirmek amacıyla, bu internet sitesinden ulaşılanlara ek olarak, 2020 ve 2021 yıllarında dünya ekonomi ve finans haberlerinde sözü geçen farklı şirketlerden, araştırma kapsamına uygun olduğu değerlendirilenler de çalışmaya dahil edilmiştir.

Finansal tablolarına ulaşılamayan ve finansal tablolarında kripto paralara ilişkin herhangi bir açıklama bulunmayan işletmeler çalışmaya dahil edilmemiştir. Buna göre farklı ülkelerden 50 halka açık şirketin bitcoin ve diğer kripto para birimine sahip olduğu bilgisine ulaşılmıştır. İncelenen şirketlerin, çalışma tarihinden önceki en yakın tarihli yıllık finansal tablolarına bakılmıştır. Çalışmaya başlandığında birçok şirket henüz 2022 yılı finansal tablolarını yayınlamadığı için en güncel tarihli yıllık finansal tablolar olan 2021 yılı finansal tabloları dikkate alınmıştır. Çalışmanın analizinde kullanılan veriler söz konusu şirketlerin finansal tablolarından ve bu finansal tabloların dipnotlarından elde edilmiştir. Şirketlerin finansal tablolarına SEC-EDGAR⁴, SEDAR⁵, KAP⁶ ve şirketlerin kendi web sayfalarındaki yatırımcı ilişkileri kısmından ulaşılmıştır. İncelenen şirketlerin isimleri ve elde bulundurdukları kripto paraların, varlıklar toplamına oranı Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2’ye bakıldığında Nexon, Core Scientific ve Overstock işletmelerinin yüzdelerdeki kısımlarındaki B harfi, söz konusu işletmelerin sahip olduğu kripto para tutarını bilançolarında ve finansal tablo dipnotlarında belirtmediğini ifade etmektedir.

⁴ SEC-EDGAR, ABD’de halka açık şirketlerin yasa gereği belirlenen belgelerin depolandığı ve kamu tarafından erişilebilir olduğu merkezi veri tabanıdır, elektronik arşivdir. <https://www.sec.gov/edgar/search/>

⁵ SEDAR, Kanada’da halka açık şirketlerin finansal tablolarını, yıllık raporlarını ve diğer belgelerini sunulduğu veri tabanıdır, elektronik bir arşivdir. <https://www.sedar.com/>

⁶ KAP (Kamuyu Aydınlatma Platformu), Türkiye’de halka açık şirketlerin finansal tablolarını, yıllık raporlarını ve diğer belgelerini sunulduğu veri tabanı, elektronik bir arşivdir. <https://www.kap.org.tr/tr/>

Tablo 2: İncelenen şirketler ve kripto paraların toplam varlıklar içindeki ağırlığı

Sıra No	Şirket	Ülke	%	Sıra No	Şirket	Ülke	%
1	Microstrategy	ABD	80	26	Banxa Holding	Kanada	0,18
2	Marathon Digital Hold.	ABD	9	27	The Brooker Group	Tayland	25
3	Tesla	ABD	2	28	Neptune Digital Assets	Kanada	27
4	Hut 8 Mining	Kanada	45	29	Mode Global Holdings	İngiltere	8
5	Block	ABD	1	30	BTCS	ABD	88
6	Riot Blockchain	ABD	10	31	Core Scientific	ABD	B
7	Coinbase Global	ABD	5	32	Mogo	Kanada	0,44
8	Hive Blockchain	Kanada	38	33	Graph Blockchain	Kanada	0,04
9	Galaxy Digital Hold.	Cayman Adaları	47	34	Net Holding	Türkiye	0,34
10	Bitcoin Group	Almanya	87	35	Işıklar Enerji Ve Yapı Hold.	Türkiye	6
11	Bitfarms	Kanada	28	36	Metromile	ABD	0,26
12	Argo Blockchain	İngiltere	30	37	MGT Capital Investment	ABD	0
13	Nexon	Japonya	B	38	The9 Limited	Cayman Adaları	7
14	Aker	Norveç	1	39	Bitnile Holdings	ABD	0,44
15	Meitu	Cayman Adaları	14	40	Greenidge Generation Hold.	ABD	0,14
16	Bit Digital	Cayman Adaları	28	41	Northern Data	Almanya	2
17	BIGG Digital Assets	Kanada	71	42	Overstock	ABD	B
18	DigitalX	Avustralya	60	43	Voyager Digital	Kanada	74
19	Cypherpunk Holdings	Kanada	65	44	Huobi Technology Hold.	Virjin Adaları	0,35
20	Phunware	ABD	33	45	Canaan	Cayman Adaları	0,36
21	DMG Blockchain Solut.	Kanada	16	46	Blue Sky Digital Assets	Kanada	28
22	Digihost Technology	Kanada	42	47	Cypher Metaverse	Kanada	11
23	Cathedra Bitcoin	Kanada	17	48	Global Compliance Applic.	Kanada	7
24	CleanSpark	ABD	7	49	Creek Road Miners	ABD	2
25	LQwD Fintech	Kanada	46	50	Cascadia Blockchain Gr.	Kanada	22

BULGULAR

Muhasebede özün önceliği ilkesine göre, bir finansal olay sonucu edinilen bir varlığın bilançoda sınıflandırılmasında, varlığın türünden çok alınma amacı önemlidir (MSUGT, 1992). Söz konusu satın alımın amacı ve işletme içinde planlanan kullanım alanı finansal tablolardaki sunumun en önemli belirleyicisidir. Kripto paralar da edinme amacına göre çeşitli şekilde sınıflandırılabilirler. Kripto paraların kullanım alanları temelde dörde ayrılabilir. Bunlar: 1) mal ve hizmet alımında ödeme aracı, 2) kripto para alım-satımı, 3) yatırım aracı ve 4) madencilik faaliyetleri ile yeni kripto para üretiminde bulunma (Serçemli, 2018, s. 50; Aslan, 2020, s. 258.) Alıcı ve Yanık (2022) da çalışmalarında, Amerika, Avustralya ve Kanada'daki işletmeleri incelerken benzer kullanım alanlarını benimsemişlerdir. Lou ve Yu (2022, s. 8)'nin yaptığı çalışmaya göre ise kripto paralar: 1) mal ve hizmet alımında ödeme aracı, 2) yatırım aracı ve 3) madencilik faaliyetleri ile yeni kripto para üretiminde bulunma 4) kripto para ticareti, ilk para arzı (Initial Coin Offerings-ICO), erken dönemde blok zinciri projelerine yatırım olarak sınıflandırılmıştır. Anderson, Fang, Moon ve Shipman (2022) ise yapmış oldukları çalışmada ise kripto paraları: 1) ICO, 2) yatırım, 3) madencilik, 4) ödeme ve 5) bilinmiyor olarak sınıflandırmışlardır. Tablo 3'e bakıldığında incelen 50 şirketin kripto paraları bulundurma gerekçesine göre dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 3: Kripto para bulundurma gerekçesine göre işletmelerin dağılımı

İşletmelerin Kripto Para Bulundurma Gerekçesi	İşletme Sayısı
Kripto Para Cinsinden Ödeme Alan	1
Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan	18
Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran	15
Kripto Para Ticaretinden/Hizmetinden Gelir Elde Eden	3
Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran & Kripto Para Ticaretinden/Hizmetinden Gelir Elde Eden	5
Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan & Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran & Kripto Para Ticaretinden/Hizmetinden Gelir Elde Eden	1
Kripto Para Cinsinden Ödeme Alan & Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran	2
Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan & Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran	2
Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan & Kripto Para Ticaretinden/Hizmetinden Gelir Elde Eden	1
Kripto Para Cinsinden Ödeme Alan & Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan	2
Toplam	50

İncelenen 50 şirkete bakıldığında, bazı işletmelerin birden fazla gerekçe ile kripto para bulundurduğu görülmektedir. Örneğin bir işletme hem madencilik faaliyetleri sebebi ile kripto paraya sahip olurken, aynı zamanda kripto para ile ödeme de kabul edebilmektedir. Ya da kripto para alım-satımı ile uğraşan bir işletme aynı zamanda yatırım amacı ile kripto para bulundurabilmektedir. Bu sebeple, işletmelerin elinde bulundurma gerekçeleri incelendiğinde çalışma kapsamındaki işletmeler 4 ana sınıf ve bunların kesişimleriyle toplam 10 sınıfta incelenmiştir.

İşletmelerin bilançolarına bakıldığında bazı işletmelerin sahip olduğu kripto paraları ayrı hesapta raporladığı bazı işletmelerin ise mevcut olan hesaplarının arasında raporladığı görülmüştür. Tablo 4'te bu kripto paraları bilançoda ayrı bir kalem olarak raporlayan ve raporlamayan işletmelerin dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 4: Kripto paraların ayrı bir kalem olarak raporlanması

İşletmelerin Kripto Para Bulundurma Gerekçesi	Evet	Hayır	İşletme Sayısı
Kripto Para Cinsinden Ödeme Alan	0	1	1
Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan	17	1	18
Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran	11	4	15
Kripto Para Ticaretinden/Hizmetinden Gelir Elde Eden	2	1	3
Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran & Kripto Para Ticaretinden/Hizmetinden Gelir Elde Eden	4	1	5
Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan & Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran & Kripto Para Ticaretinden/Hizmetinden Gelir Elde Eden	1	0	1
Kripto Para Cinsinden Ödeme Alan & Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran	2	0	2
Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan & Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran	2	0	2
Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan & Kripto Para Ticaretinden/Hizmetinden Gelir Elde Eden	0	1	1
Kripto Para Cinsinden Ödeme Alan & Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan	2	0	2
Toplam	41	9	50

Tablo 4'te görüldüğü üzere incelenen şirketlerin %80'inden fazlası kripto paralarını ayrı bir kalem olarak raporlamıştır. Ayrı bir kalem olarak raporlayan şirketlerin yarıdan fazlası tek bir amaçla kripto para bulunduran işletmeler olup bunlar sadece madencilik ya da sadece yatırım amaçlı kripto parayı elinde bulunduran işletmelerdir.

Ayrı bir kalem olarak raporlama yapan işletmeler bu kripto paraları “dijital para” (digital currency), “dijital varlıklar” (digital assets), “kripto para” (cryptocurrency), “elde tutulan kripto varlıklar” (crypto assets held), “maddi olmayan dijital varlıklar” (intangible digital assets), “dijital varlık stokları” (digital asset inventory) gibi çeşitli isimlerle bilançolarında yer vermiştir. Ayrı bir kalem olarak raporlamayan işletmeler ise, maddi olmayan varlıklarda, diğer maddi olmayan duran varlıklar içerisinde ya da stoklar hesabında bu varlıkları raporlamıştır. Kripto para cinsinden ödemeyi kabul eden Overstock.com şirketi ise “önceden ödenmiş ve diğer dönen varlıklar (prepaid and other current assets)” hesap grubunun içinde ilgili varlıkları raporlamayı tercih ettiğini belirtmiştir.

İşletmeler sahip olduğu kripto paraları finansal tablolarında raporlarken farklı yaklaşımlar benimsemiştir. Ancak hangi sınıfta raporlama yaptıklarına değinmeden önce, US-GAAP ve UFRS uygulayan şirketlerinin dağılımına bakılmıştır. Tablo 5’te görüldüğü gibi incelenen 50 şirketin 19’u US GAAP uygularken, 31 tanesi ise UFRS kullanmıştır.

Tablo 5: Raporlanan kripto paralar için hangi muhasebe standardının kullanıldığı

İşletmelerin Kripto Para Bulundurma Gerekçesi	US GAAP	UFRS	Toplam
Kripto Para Cinsinden Ödeme Alan	1	0	1
Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan	9	9	18
Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran	4	11	15
Kripto Para Ticaretinden/Hizmetinden Gelir Elde Eden	0	3	3
Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran & Kripto Para Ticaretinden/Hizmetinden Gelir Elde Eden	2	3	5
Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan & Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran & Kripto Para Ticaretinden/Hizmetinden Gelir Elde Eden	0	1	1
Kripto Para Cinsinden Ödeme Alan & Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran	1	1	2
Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan & Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran	1	1	2
Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan & Kripto Para Ticaretinden/Hizmetinden Gelir Elde Eden	1	0	1
Kripto Para Cinsinden Ödeme Alan & Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan	0	2	2
Toplam	19	31	50

İnceleme kapsamındaki işletmelerde kripto varlıkların 5 varlık sınıfında sınıflandırıldığı belirlenmiştir. Uyguladıkları farklı finansal raporlama standartlarına göre dağılımlarını da içerecek şekilde bu kalemler aşağıda Tablo 6’dan görülebilir. (Nakit ve nakit benzerlerinde sınıflandırma yapılmadığı

belirlenmiştir. Ancak önceki bölümlerde yapılan açıklamalar ışığında belirli koşullar altında gelecekte böyle bir sınıflandırmanın söz konusu olma ihtimaline karşılık, aşağıdaki tabloda bu kalem korunmuştur.)

Tablo 6: Sınıflandırma yerleri ve uygulanan muhasebe standardına göre dağılım

Sınıflandırma Yeri	US - GAAP	UFRS	Toplam
Nakit ve Nakit Benzeri	0	0	0
Stoklar	0	6	6
Maddi Olmayan Dönen Varlık	12	15	27
Maddi Olmayan Duran Varlık	6	13	19
Maddi Olmayan Varlık (Dönen/Duran Ayrımı Yok)	1	0	1
Önceden Ödenmiş ve Diğer Dönen Varlıklar	1	0	1
Toplam	20	34	54

Kripto paraların finansal tablolarda raporlanmasında farklı yaklaşımlar kısmında belirtildiği üzere kripto paraların bilanço sınıflandırmasında en fazla tartışılan konular nakit/nakit benzerleri, maddi olmayan varlıklar ve stoklardır. İncelenen şirketlerin neredeyse tamamı sahip olduğu kripto paraları maddi olmayan varlık olarak sınıflandırmıştır. İncelenen 50 şirket içinde 2 şirket sahip olduğu kripto paraları hem stok hem maddi olmayan varlık, 2 şirket de sahip olduğu kripto paraların bir kısmını maddi olmayan dönen varlıklar bir kısmını da maddi olmayan duran varlıklar olarak sınıflandırmıştır. Bu yüzden toplam 50 yerine 54 olmuştur.

Burada dikkat çekici bir husus da, genellikle bilançoda bir duran varlık olarak raporlanan maddi olmayan varlıklar sınıfının, bir dönen varlık olarak dikkate alındığı finansal tabloların bulunmasıdır. Buna göre toplamda 27 kez maddi olmayan dönen varlık olarak sınıflandırma yapıldığı belirlenmiştir. Böylece maddi olmayan bir varlık olarak sınıflandırılan kripto paraların büyük bölümü dönen varlıklar arasında raporlanmıştır.

Sahip olduğu kripto paraları “önceden ödenmiş ve diğer dönen varlıklar” olarak (prepaid and other current assets) sınıflandıran bir işletme bulunmaktadır.

Tablo 7: Kripto paraların bilançoda nasıl sınıflandırıldığı

İşletmelerin Kripto Para Bulundurma Gerekçesi	Nakit ve Nakit Benzeri	Stoklar	Maddi Olmayan Dönen Varlık	Maddi Olmayan Duran Varlık	Maddi Olmayan Varlık (Dönen/Duran Ayrımı Yok)	Önceden Ödenmiş ve Diğer Dönen Varlıklar	Toplam
Kripto Para Cinsinden Ödeme Alan	0	0	0	0	0	1	1
Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan	0	1	16	3	0	0	20
Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran	0	0	5	10	1	0	16
Kripto Para Ticaretinden/Hizmetinden Gelir Elde Eden	0	2	0	1	0	0	3
Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran & Kripto Para Ticaretinden/Hizmetinden Gelir Elde Eden	0	2	1	3	0	0	6
Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan & Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran & Kripto Para Ticaretinden/Hizmetinden Gelir Elde Eden	0	1	0	0	0	0	1
Kripto Para Cinsinden Ödeme Alan & Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran	0	0	2	0	0	0	2
Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan & Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran	0	0	0	2	0	0	2
Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan & Kripto Para Ticaretinden/Hizmetinden Gelir Elde Eden	0	0	1	0	0	0	1
Kripto Para Cinsinden Ödeme Alan & Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan	0	0	2	0	0	0	2
Toplam	0	6	27	19	1	1	54

Tablo 8: Farklı amaçlarla elde bulundurulan kripto paraların sonraki dönemlerde ölçüm yöntemi

İşletmelerin Kripto Para Bulundurma Gerekçesi	Maliyet - Birikmiş Değer Düşüklükleri	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer - Satış Maliyetleri	Maliyet veya Net Gerçekleşebilir Değerden Küçük Olanı	Belirtmemiş	Toplam
Kripto Para Cinsinden Ödeme Alan	0	0	0	0	1	1
Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan	16	1	2	0	0	19
Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran	15	0	1	0	0	16
Kripto Para Ticaretinden/Hizmetinden Gelir Elde Eden	1	0	2	0	0	3
Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran & Kripto Para Ticaretinden/Hizmetinden Gelir Elde Eden	3	0	1	1	0	5
Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan & Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran & Kripto Para Ticaretinden/Hizmetinden Gelir Elde Eden	0	0	1	0	0	1
Kripto Para Cinsinden Ödeme Alan & Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran	2	0	0	0	0	2
Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan & Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran	1	0	1	0	0	2
Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan & Kripto Para Ticaretinden/Hizmetinden Gelir Elde Eden	1	0	0	0	0	1
Kripto Para Cinsinden Ödeme Alan & Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan	2	0	0	0	0	2
Toplam	41	1	8	1	1	52

Tablo 7’de incelenen şirketler içinde 2 şirket sahip olduğu kripto paraları hem stok hem maddi olmayan varlık, 2 şirket de sahip olduğu kripto paraların bir kısmını maddi olmayan dönen varlıklar bir kısmını da maddi olmayan duran varlıklar olarak sınıflandırmıştır. Bu yüzden tablo toplamı 50 yerine 54 olmuştur.

Tablo 7 incelendiğinde, sadece kripto para madenciliği ile uğraşan işletmelerin büyük bir çoğunluğunun ellerindeki kripto paraları, maddi olmayan bir dönen varlık olarak sınıflandırdığı, elinde bulundurduğu kripto paraları sadece yatırım amaçlı olarak edinmiş işletmelerin ise büyük bir çoğunluğunun ise bu varlıkları sınıflandırma yeri olarak maddi olmayan duran varlıkları tercih ettiği görülmektedir. Esas işi kripto para madenciliği olan işletmelerin ellerindeki kripto paraları bu faaliyetleri kapsamında edinmiş olma ihtimalinin yüksekliği dikkate alındığında, bu varlıkların bu işletmeler tarafından dönen varlık olarak sınıflandırması, kripto paraların çalışma sermayesinin bir parçası olması nedeniyle beklenti ile uyumludur.

Tablo 8’de toplam incelenen şirketler içerisinde iki işletme, ellerindeki kripto paralarının bir bölümünü dönen bir bölümünü de duran varlıklar altında, maddi olmayan varlık olarak sınıflandırmıştır. Bu nedenle iki işletme için farklı iki grupta (maddi olmayan dönen varlık ve maddi olmayan duran varlık) sınıflandırma yapıldığında işletme toplam sayısı 52 olarak verilmiştir.

US-GAAP kurallarına göre muhasebeleştirme yapan 19 şirketin 18’i maddi olmayan varlık olarak bunları sınıflandırmış, sonraki ölçümlerde maliyet – değer düşüklüğü yaklaşımını benimsemiştir. (19 şirketin 17 tanesi bu şekilde yaptığını belirtmiştir.) Ancak UFRS’ye göre raporlama yapan şirketler arasında maddi olmayan varlıkların yanı sıra stoklar olarak sınıflandırma tercihi yapan şirketler de bulunmaktadır. Bu sebeple değerlendirme hükümlerinde “gerçeğe uygun değer-satış maliyetleri”; “maliyet veya net gerçekleştirilebilir değerden düşük olanı” ve “gerçeğe uygun değer” olarak farklı değerlendirme hükümleri farklı sınıflandırmalar için kullanılmıştır. Buna göre farklı standartlara göre raporlama yapan işletmeler arasında bir karşılaştırma yapmak gerekirse, UFRS’ye göre hazırlanan raporlarda, sınıflandırmada çeşitlilik, US-GAAP’e göre daha fazladır.

Tablo 9: Farklı türde sınıflandırılmış kripto paralar için uygulanan değerlendirme kuralları

Sınıflandırma Yeri	Maliyet - Birikmiş Değer Düşüklükleri	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer - Satış Maliyetleri	Maliyet veya Net Gerçekleşebilir Değerden Küçük Olanı	Belirtmemiş	Toplam
Nakit ve Nakit Benzeri	0	0	0	0	0	0
Stoklar	0	1	4	1	0	6
Maddi Olmayan Dönen Varlık	24	0	3	0	0	27
Maddi Olmayan Duran Varlık	18	0	1	0	0	19
Maddi Olmayan Varlık (Dönen/Duran Ayrımı Yok)	1	0	0	0	0	1
Önceden Ödenmiş ve Diğer Dönen Varlıklar	0	0	0	0	1	1
Toplam	43	1	8	1	1	54

Tablo 9’da görüleceği üzere, sonraki raporlama dönemlerinde, gerçeğe uygun değerlerden satış maliyetleri düşülerek raporlanan kripto paraları bilançolarında bulunduran 8 işletmeden 4’ü bu varlıkları stok olarak sınıflandırmış, 3’ü maddi olmayan dönen varlık ve diğer 1’i maddi olmayan duran varlık sınıflandırılmıştır.

Tablo 10: Değerleme yöntemi kapsamında kullanılan GUD kaynağına göre şirketlerin dağılımı

İşletmelerin Kripto Para Bulundurma Gerekçesi	1. Seviye	2. Seviye	3. Seviye	Belirtmemiş	Toplam
Kripto Para Cinsinden Ödeme Alan	0	0	1	0	1
Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan	1	7	0	10	18
Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran	7	2	0	6	15
Kripto Para Ticaretinden/Hizmetinden Gelir Elde Eden	1	1	0	1	3
Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran & Kripto Para Ticaretinden/Hizmetinden Gelir Elde Eden	1	2	1	2	6
Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan & Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran & Kripto Para Ticaretinden/Hizmetinden Gelir Elde Eden	0	1	0	0	1
Kripto Para Cinsinden Ödeme Alan & Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran	1	0	0	1	2
Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan & Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran	1	1	0	0	2
Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan & Kripto Para Ticaretinden/Hizmetinden Gelir Elde Eden	0	0	0	1	1
Kripto Para Cinsinden Ödeme Alan & Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan	0	2	0	0	2
Toplam	12	16	2	21	51

Tablo 10'a göre, incelenen 50 şirketin 21 tanesi gerçeğe uygun değer hiyerarşisinde hangi seviyeden bilgi elde edildiğini finansal tablo dipnotlarında belirtmemiştir. Bu işletmelerden on altısı 2.seviye, on ikisi 1.seviyeden gerçeğe uygun değer bilgi sağladığını belirtmiştir. İncelenen işletmelerden bir tanesi elindeki kripto paraların belirli bir bölümü için ikinci seviye, bir bölümü için ise üçüncü seviyeden gerçeğe uygun değer bilgi temin ettiğini belirtmiştir. Tek bir işletme ile ilgili iki farklı gerçeğe uygun değer hiyerarşi seviyesi belirtildiğinden tabloda toplam işletme sayısı 50 yerine 51 olarak gözükmektedir.

Tablo 11: Kripto paraların sınıflandırmasında değişiklik yapıp yapılmadığı

Kripto paraların sınıflandırılmasında değişiklik yapıldı mı?	İşletme Sayısı
Evet	5
Hayır	45
Toplam	50

Tablo 11’de görüldüğü üzere, incelenen şirketlerden 5’i kripto paraların sınıflandırmasını değiştirdiğini belirtmiştir. Bu şirketler Hive Blockchain, Cyherpunk Holdings, Cathedra Bitcoin, Neptune Digital Assets ve Işıklar Enerji ve Yapı Holding’tir. Söz konusu şirketler 2021 yılında elinde bulundurduğu kripto paraları maddi olmayan varlık olarak sınıflandırmıştır. Ancak Hive Blockchain, Cyherpunk Holding, Cathedra Bitcoin, 2020’de stok olarak sınıflandırdığını belirtmiştir. Işıklar Enerji ve Yapı holding ise 2019’da hazır değerler, 2020’de finansal yatırımlar, 2021’de ise maddi olmayan duran varlıklar olarak sınıflandırmıştır. Neptune Digital Assets ise 2020’de maddi olmayan dönen varlıklarda sınıflandırırken 2021’de maddi olmayan duran varlıklar arasında sınıflandırmaya başladığını belirtmiştir.

Tablo 12: Kripto paraların nakit akış tablosundaki yeri

İşletmelerin Kripto Para Bulundurma Gerekçesi	Esas (İşletmecilik)	Yatırım	Finansman	Toplam
Kripto Para Cinsinden Ödeme Alan	1	0	0	1
Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan	13	6	0	19
Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran	2	13	1	16
Kripto Para Ticaretinden/Hizmetinden Gelir Elde Eden	3	0	0	3
Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran & Kripto Para Ticaretinden/Hizmetinden Gelir Elde Eden	2	4	0	6
Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan & Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran & Kripto Para Ticaretinden/Hizmetinden Gelir Elde Eden	1	0	0	1
Kripto Para Cinsinden Ödeme Alan & Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran	0	2	0	2
Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan & Yatırım Amaçlı Olarak Kripto Para Bulunduran	1	1	0	2
Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan & Kripto Para Ticaretinden/Hizmetinden Gelir Elde Eden	1	0	0	1
Kripto Para Cinsinden Ödeme Alan & Kripto Para Madencilik Faaliyeti Yapan	2	0	0	2
Toplam	26	26	1	53

Tablo 12'ye bakıldığında, incelenen şirketlerin neredeyse tamamı esas faaliyetlerden ve yatırım faaliyetlerinden nakit akışı kısmında raporlama yapmıştır. Kripto para bulundurma gerekçesi sadece madencilik olan işletmelerin büyük bir çoğunluğunun esas faaliyetlerden nakit akış kısmında raporlama yaptığı görülürken, kripto para bulundurma gerekçesi sadece yatırım amaçlı olan işletmelerin büyük bir çoğunluğunun ise yatırım faaliyetlerinden nakit akış kısmında raporlama yaptığı görülmektedir. Sadece Huobi Techonolgy şirketi finansman faaliyetlerinden nakit akış kısmında raporlama yapmıştır. İncelenen 50 şirketin 3 tanesi hem esas faaliyetlerinden hem de yatırım faaliyetlerinden nakit akışı kısmında raporlama yapmıştır. Bu sebeple toplam şirket sayısı 50 yerine 53 olmuştur.

Tablo 13: Kripto paraların kilit denetim konusunda yer alıp almadığı

Kripto paralar kilit denetim konusunda yer alıyor mu?	İşletme Sayısı
Evet	19
Hayır	30
Toplam	49

Tablo 13'te, incelenen şirketlerin denetim raporlarına bakıldığında, elinde bulundurdukları kripto paraların ya da kripto para işlemlerinin kilit denetim konuları arasında yer alıp almadığı görülmektedir. İncelenen şirketlerden sadece 19'u kripto paralarla ilgili kilit denetim konusu bulunmaktadır. Ayrıca, bu 19 şirketin 18'i kripto paraları bilançolarında ayrı bir kalem olarak raporlamıştır. Nexon Company'nin denetim raporuna ulaşılamadığı için toplam sayısı 50 yerine 49 olmuştur.

İncelenen şirketlerin denetim raporu görüşlerine bakıldığında tamamının olumlu denetim görüşü aldığı görülmüştür. İncelenen şirketlerin denetim firmalarına bakıldığında ise sadece 13 şirketin dört büyük denetim firmaları tarafından bağımsız denetim hizmeti aldığı belirlenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada elinde çeşitli amaçlarla kripto para bulunduran 50 işletme incelenmiştir. Bu işletmelerden bir kısmı US-GAAP bir kısmı UFRS'ye göre raporlama yapmaktadır. US-GAAP'e göre işletmelerin neredeyse tamamı kripto paraları, maddi olmayan varlık olarak sınıflarken, UFRS' göre yapılan raporlamalarda maddi olmayan varlıkların yanısıra stoklarda sınıflandırılmış kripto paralar söz konusudur. Bu sınıflandırmadaki çeşitlilikler sonraki ölçümlerde de farklılıkların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.

Çalışmanın dikkat çekici bir noktası ise maddi olmayan varlıkların dönen varlık olarak da sınıflandırılmasıdır. Bilindiği gibi TMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar standardı, UMS 38'in Türkçe

çevirisidir. UMS 38'in başlık ve içeriğinde maddi olmayan varlıkların her durumda duran varlıklar arasında raporlanacağını işaret eden bir ibare bulunmadığı halde, TMS 38 orijinal başlıkta yer almayan “duran varlık” ifadesi içeren bir başlıkla yayınlanmıştır. Bugüne dek dönen varlık niteliğinde değerlendirilebilecek bir maddi olmayan varlıkla karşılaşılmaması söz konusu kavram karmaşasının dikkat çekmemiş olmasına neden olmuş olabilir. Kripto varlıkların raporlanma sorununun çözümü, gelecekte maddi olmayan varlık kavramının da yeniden ele alınmasına neden olabilir.

Kripto para madenciliğini yapan firmaların bilançolarında, maddi olmayan varlık olarak raporlanmış olan kripto paraların varlığı dikkat çekmektedir. Esas faaliyeti olan madencilikle kripto para elde ederek bunları satmak olan bu işletmelerin, kripto paraları stoklarında raporlanması beklenir. Bu şekilde raporlama yapan bir işletmeye rastlanmıştır. Kripto para madenciliği yanında diğer faaliyetleri de bulunduğu için belirli kripto paraların satış amaçlı elde tutmama kararı almış işletmelerin söz konusu olabileceği, bu nedenle esas işi bu olmasına karşın stoklarında kripto para bulundurmeyen işletmelerin olabileceği düşünülmektedir. Elde kalan kripto paralardan maddi olmayan varlık olarak raporlananlar, gelecekte değerinde artışlardan yararlanılmak üzere elde tutulan yatırım niteliğinde olabilir. Elinde sadece bu amaçla kripto para bulunduranlar bu yönde açıklama yapmış olsa da, esas işi kripto para madenciliği olan işletmelerde maddi olmayan varlık olarak sınıflandırılmış kripto paralarla ilgili bir açıklama yapılmamıştır.

Bu çalışmada sadece 2021 yılı finansal tabloları dikkate alınmıştır. Sonraki çalışmalarda zaman aralığı genişletilebilir ve kripto paraya sahip işletmelerin seneler itibari ile değişimine bakılabilir. Ayrıca, bilançonun yanı sıra işletmelerin kar/zarar tablosundaki kalemler de incelenebilir.

YAZAR BEYANI / AUTHOR STATEMENT

Araştırmacı(lar) makaleye ortak olarak katkıda bulunduğunu bildirmiştir. Araştırmacı(lar) herhangi bir çıkar çatışması bildirmemiştir.

KAYNAKÇA

ACCA (t.y.). *Accounting for cryptocurrencies*. <https://www.accaglobal.com/gb/en/student/exam-support-resources/professional-exams-study-resources/strategic-business-reporting/technical-articles/cryptocurrencies.html> adresinden erişildi.

American Institute of Certified Public Accountants, [AICPA]. (2023). *Practice aid: Accounting for and auditing of digital assets*. <https://www.aicpa-cima.com/resources/download/accounting-for-and-auditing-of-digital-assets-practice-aid-pdf> adresinden erişildi.

Alicı, M. & Yanık, S. (2022). Kripto varlıkların muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 24 (MODAVICA Özel Sayısı), 256-297. doi: 10.31460/mbdd.1066621

- Alsalmi, N., Ullah, S., & Rafique, M. (2023). Accounting for digital currencies. *Research in International Business and Finance*, 64, 1-10. doi: 10.1016/j.ribaf.2023.101897
- Anderson, C. M., Fang, V. W., Moon, J., & Shipman, J. E. (2022). *Accounting for cryptocurrencies* (Georgia Tech Scheller College of Business Research Paper No. 4294133). https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4294133 adresinden erişildi.
- Aslan, Ü. (2020). Kripto para muhasebesi üzerine yapılan tartışmalar ve finansal raporlama üzerindeki etkileri. *TİDE Academia Research*, 2(2), 257-286.
- CPA Canada. (2018). *An introduction to accounting for cryptocurrencies*. <https://www.cpacanada.ca/en/business-and-accounting-resources/financial-and-non-financial-reporting/international-financial-reporting-standards-ifs/publications/accounting-for-cryptocurrencies-under-ifs> adresinden erişildi.
- Coinmarketcap. (2023). *Today's cryptocurrency prices by market cap*. <https://coinmarketcap.com/> adresinden erişildi.
- Deloitte. (2018). *Financial reporting alert 18-9: classification of cryptocurrency holdings*. <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/us/Documents/audit/ASC/FRA/2018/us-aers-fra-classification-of-cryptocurrency-holdings.pdf> adresinden erişildi.
- European Central Bank, [ECB]. (2015). *Virtual currency schemes – a further analysis*. <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemesen.pdf> adresinden erişildi.
- EY. (2018). *Accounting for crypto-assets*. https://www.ey.com/en_gl/ifrs-technical-resources/ifrs-accounting-for-crypto-assets adresinden erişildi.
- EY. (2021). *Applying IFRS accounting by holders of crypto assets*, https://www.ey.com/en_gl/ifrs-technical-resources/accounting-by-holders-of-crypto-assets-updated-october-2021 adresinden erişildi.
- Financial Accounting Standards Board [FASB]. (1998). *The framework of financial accounting concepts and standards, special report*. https://www.fasb.org/document/blob?fileName=FASB_Special_Report-The_Framework_of_Financial_Accounting_Concepts_and_StandardsConceptual_Framework.pdf adresinden erişildi.
- Financial Accounting Standards Board, [FASB]. (2023a). *Proposed accounting standards update. intangibles-goodwill and other-crypto assets (Subtopic 350-60). Accounting for and disclosure of crypto assets. Exposure draft*. [https://www.fasb.org/document/blob?fileName=Prop%20ASU%E2%80%94Intangibles%E2%80%94Goodwill%20and%20Other%E2%80%94Crypto%20Assets%20\(Subtopic%20350-60\)%E2%80%94Accounting%20for%20and%20Disclosure%20of%20Crypto%20Assets.pdf](https://www.fasb.org/document/blob?fileName=Prop%20ASU%E2%80%94Intangibles%E2%80%94Goodwill%20and%20Other%E2%80%94Crypto%20Assets%20(Subtopic%20350-60)%E2%80%94Accounting%20for%20and%20Disclosure%20of%20Crypto%20Assets.pdf) adresinden erişildi.
- Financial Accounting Standards Board [FASB]. (2023b). *FASB seeks public comment on proposed improvements to the accounting for and disclosure of certain crypto assets*. https://www.fasb.org/page/getarticle?uid=fasb_Media_Advisory_03-23-23 adresinden erişildi.

- Financial Stability Board [FSB]. (2018). *Crypto-asset markets. Potential channels for future financial stability implications*. <https://www.fsb.org/wp-content/uploads/P101018.pdf> adresinden erişildi.
- Grant Thornton. (2018). *IFRS viewpoint. accounting for cryptocurrencies - the basics*. <https://www.grantthornton.global/globalassets/1.-member-firms/global/insights/article-pdfs/ifrs/ifrs-viewpoint-9---accounting-for-cryptocurrencies--the-basics.pdf> adresinden erişildi.
- Gröblacher, M. (2018). Cryptocurrencies (Bitcoins) in financial reporting-New challenge for accountants. *FINIZ 2018-The Role of Financial and Non-Financial Reporting in Responsible Business Operation*, 88-93. doi: 10.15308/finiz-2018-88-93.
- Güdelci, E. N. (2020). UFRS kapsamında kripto para işlemlerinin muhasebeleştirilmesi: Kripto paralar gerçekten para mı?. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 22(2), 237-257. doi: 10.31460/mbdd.637870
- Hartley, A. (2019). *Financial reporting of cryptocurrency* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). University of Tennessee at Chattanooga, Chattanooga.
- Kieso D., Weygandt, J. & Warfield, T. (2014). *Intermediate accounting IFRS edition* (2. Basım). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc.
- KPMG. (2018). *Defining Issues. Blockchain and digital currencies challenge and traditional accounting and reporting models*. <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/bm/pdf/2018/10/defining-issues-18-13-blockchain.pdf> adresinden erişildi.
- KPMG. (2019). *Cryptoassets – Accounting and tax-what’s the impact on your financial statements?*, <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2019/04/cryptoassets-accounting-tax.pdf> adresinden erişildi.
- KPMG. (2022). *Executive summary: Accounting for crypto assets*, <https://frv.kpmg.us/reference-library/2022/crypto-asset-executive-summary.html> adresinden erişildi.
- Luo, M. & Yu, S. (2022), Financial reporting for cryptocurrency. *Review of Accounting Studies*, 1-34. doi: 10.1007/s11142-022-09741-w
- Maurer, M. (2023). “Standards Setter Floats New Rule on Crypto Accounting”, The Wall Street Journal, <https://www.wsj.com/articles/standards-setter-floats-new-rule-on-crypto-accounting-11675267296> adresinden erişildi.
- Morozova, T., Akhmadeev, R., Lehoux, L., Yumashev, A.V., Meshkova, G.V. & Lukyanova, M. (2020). Crypto asset assessment models in financial reporting content typologies. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 7(3), 2196-2212. [http://doi.org/10.9770/jesi.2020.7.3\(49\)](http://doi.org/10.9770/jesi.2020.7.3(49))
- MSUGT. (1992). *1 Sıra Numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği*, 26.12.1992 tarih ve 21447 Mükerrer sayılı Resmi Gazete, <https://www.ismmmo.org.tr/Mevzuat/1-Seri-No-lu-Muhasebe-Sistemi-Uygulama-Genel-Teblici-26-12-1992---3997> adresinden erişildi.
- Nakamoto, S. (2008). *Bitcoin: a peer-to-peer electronic cash system*. <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf> adresinden erişildi.
- Pimentel, E. & Boulianne, E. (2020). Blockchain in accounting research and practice: Current trends and future opportunities. *Accounting Perspectives*, 19(4), 325-361. doi: 10.1111/1911-3838.12239

- Procházka, D. (2018). Accounting for bitcoin and other cryptocurrencies under IFRS: A comparison and assessment of competing models. *The International Journal of Digital Accounting Research*, 18(24), 161-188. doi: 10.4192/1577-8517-v18_7
- PwC, (2019). *Cryptographic assets and related transactions: accounting considerations under IFRS, In depth A look at current financial reporting issues*, <https://www.pwc.com/gx/en/audit-services/ifrs/publications/ifrs-16/cryptographic-assets-related-transactions-accounting-considerations-ifrs-pwc-in-depth.pdf> adresinden erişildi.
- PwC. (2021). *Crypto assets*. https://viewpoint.pwc.com/dt/us/en/pwc/accounting_guides/crypto-assets-guide/assets/crypto9202021.pdf adresinden erişildi.
- Raiborn, C. & Sivitanides, M. (2015). Accounting issues related to Bitcoins. *Journal of Corporate Accounting & Finance*, 26(2), 25-34. doi: 10.1002/jcaf.22016
- Reynolds, P. & Irwin, A. S. (2017). Tracking digital footprints: anonymity within the bitcoin system. *Journal of Money Laundering Control*, 20(2), 172-189. doi: 10.1108/JMLC-07-2016-0027
- Serçemeli, M. (2018). Kripto para birimlerinin muhasebeleştirilmesi ve vergilendirilmesi. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, (639), 433-465.
- Singh, T. K. & St. John, T. (2019). *Decrypting crypto: an introduction to cryptoassets and a study of select valuation approaches*. <https://cbvinstitute.com/wp-content/uploads/2019/12/DecryptingCrypto-Final-DIGITAL-VERSION.pdf> adresinden erişildi.
- Sixt, E., & Himmer, K. (2019). *Accounting and taxation of cryptoassets*. <https://ssrn.com/abstract=3419691> adresinden erişildi.
- Smith, S.S., Petkov, R. & Lahijani, R. (2019). Blockchain and cryptocurrencies-considerations for treatment and reporting for financial services professionals. *International Journal of Digital Accounting Research*, 19, 59-78. doi: 10.4192/1577-8517-v19_3
- Tan, B. S. & Low, K. Y. (2017). Bitcoin–its economics for financial reporting. *Australian Accounting Review*, 27(2), 220-227. doi: 10.1111/auar.12167
- TMS 38 (t.y.). *Maddi Olmayan Duran Varlıklar*. <https://www.kgk.gov.tr> adresinden erişildi.
- IFRS. (2018). *Conceptual Framework for Financial Reporting*. <https://www.ifrs.org> adresinden erişildi.
- IFRS. (2019). *Holdings of Cryptocurrencies*, <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/supporting-implementation/agenda-decisions/2019/holdings-of-cryptocurrencies-june-2019.pdf> adresinden erişildi.
- UMS 1. (t.y.). *Presentation of Financial Statements*. <https://www.ifrs.org> adresinden erişildi.
- UMS 2. (t.y.). *Inventories*. <https://www.ifrs.org> adresinden erişildi.
- UMS 7. (t.y.). *Statement of Cash Flows*. <https://www.ifrs.org> adresinden erişildi.
- UMS 21. (t.y.). *The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates*. <https://www.ifrs.org> adresinden erişildi.

UMS 32. (t.y). *Financial Instruments: Presentation*. <https://www.ifrs.org> adresinden erişildi

UMS 38 (t.y). *Intangible Assets*. <https://www.ifrs.org> adresinden erişildi

Venter, H. (2016). *Digital currency–A case for standard setting activity. A perspective by the Australian Accounting Standards Board (AASB)*. http://www.aasb.gov.au/admin/file/content102/c3/AASB_ASAF_DigitalCurrency.pdf adresinden erişildi.

Zubir, A. S., Awi, N. A., Ali, A., Mokhlis, S., & Sulong, F. (2020). Cryptocurrency technology and financial reporting. *International Journal of Management and Humanities*, 4(9), 103-108. doi: 10.35940/ijmh.I0898.054920